

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Datum 16 september 2020
Betreft Beantwoording vragen Schriftelijk Overleg over de geannoteerde
agenda van de Landbouw- en Visserijraad 21 september 2020

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik uw Kamer de beantwoording van de schriftelijke vragen van de fracties van de VVD, CDA, D66, GroenLinks, SP en SGP naar aanleiding van het Schriftelijk Overleg van 14 september jl. over onderwerpen die geagendeerd zijn voor de Landbouw- en Visserijraad van 21 september jl.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie lezen dat er de komende maanden stappen worden gezet met betrekking tot de inhoudelijke invulling van het GLB. De komende overleggen zullen zich logischerwijs richten op punten waarover binnen de Raad nog geen overeenstemming is. Deze leden vragen een puntsgewijs overzicht waar we op dit moment staan en vervolgens een toelichting op de punten waarover wel reeds overeenstemming is. De minister noemt een aantal onderwerpen waarover nog geen overeenstemming is bereikt. Kan de minister ook toelichten wat haar inzet zal zijn bij deze punten rond het GLB en wat het Duitse voorzitterschap voorstelt? Op welke manier blijft de minister zich inzetten voor een gelijk speelveld in de EU en het behoud van de concurrentiepositie van Nederlandse boeren?

De VVD-fractie heeft, samen met de andere leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, verzocht om uiterlijk eind oktober een overzicht van de stand van zaken van de GLB-onderhandelingen te ontvangen. Ik zal de toezending hiervan vervroegen door het overzicht mee te sturen met het

verslag van de Landbouw- en Visserijraad van 21 september a.s. Ik zal hierbij nadrukkelijk aandacht geven aan mijn inzet voor een gelijk speelveld in de EU en het behoud van de concurrentie positie van Nederlandse boeren. Daarnaast bied ik graag een technische briefing aan om uw Kamer zo goed mogelijk inzicht te geven in deze laatste fase van de GLB-onderhandelingen.

De leden van de VVD-fractie maken zich zorgen over de gevolgen van (een harde) brexit voor de Nederlandse land- en tuinbouw en visserij. Deze leden herkennen zich in de inzet van de minister, maar zijn bang dat de brexit-afspraken grote barrières opwerpen voor de Nederlandse land- en tuinbouw en visserij. Het Verenigd Koninkrijk is een grote afzetmarkt voor de Nederlandse boer en tuinder. Hoe zet de minister zich in voor het wegnemen en beperken van mogelijke handelsbarrières die een rem zetten op de handel in agrarische producten tussen beide landen? Agrarische producten zijn kwetsbaar vanwege onder andere de houdbaarheid van het product. Hoe voorkomt de minister dat agrarische producten vanwege de handelsafspraken in verband met de brexit lang bij de douane blijven staan? Op welke manier zet de minister zich in voor een gelijk speelveld tussen het Verenigd Koninkrijk, Nederland en de andere EU-lidstaten, specifiek op het punt van de tarieven, controle bij de douane en kwaliteitsstandaarden? Op welke manier probeert de minister ook andere EU-lidstaten mee te nemen hierin?

Vanwege de nauwe economische verwevenheid en de geografische ligging wordt Nederland hard geraakt door de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU. Ongeacht de uitkomst van de onderhandelingen tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk, zal de relatie met het Verenigd Koninkrijk als gevolg van de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU onherroepelijk in diepte en intensiteit afnemen. Om mogelijke verstoringen zoveel mogelijk te beperken, is de inzet van het kabinet vanaf het eerste moment gericht geweest op een zo breed en diep mogelijk toekomstig partnerschap tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk. In het unaniem aangenomen mandaat zet de EU voor de goederenhandel in op tarief- en quotavrije markttoegang mits er sprake is van robuuste afspraken om een gelijk speelveld te waarborgen. Nederland heeft deze inzet steeds actief uitgedragen. Daarnaast richt het EU-mandaat zich op het maken van afspraken die waar mogelijk non-tarifaire handelsbelemmeringen wegnemen. Hierbij moet rekening worden gehouden met de inzet van het Verenigd Koninkrijk, onder andere de wens om de interne markt en de douane-unie te verlaten. Hierdoor zal onafhankelijk van de uitkomst van de onderhandelingen over het toekomstig partnerschap het derdelandenregime voor in- en uitvoer gaan gelden tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk. Er gaat dus veel veranderen, zo ook voor het grensverkeer voor agrarische producten. Afspraken over de handel tussen de EU en het VK zullen niet de noodzaak van controles kunnen wegnemen, maar deze wel kunnen versoepelen.

Naast de continue inzet van het kabinet op het bereiken van een zo goed mogelijk akkoord, zet de Nederlandse overheid zich in om de eigen organisatie voor te bereiden op het aflopen van de overgangperiode. Voor de NVWA en de andere landbouw gerelateerde keuringsdiensten betekent dit dat zij hun capaciteit hebben uitgebreid en dat geldt ook voor de douane. Tevens is er nauw overleg tussen alle betrokkenen rondom bijvoorbeeld de ferryhavens om het proces zoveel

mogelijk te stroomlijnen. Uw Kamer is hier o.a. op 21 augustus jl. over geïnformeerd (Kamerstuk 23987, nr. 385). Dat neemt niet weg dat een soepele grensovergang voor het grootste deel afhangt van de voorbereiding door het bedrijfsleven zelf. Daarnaast hangt het ook sterk af van de voorbereidingen aan Britse zijde. Daar kan maar beperkt invloed op worden uitgeoefend. Het kabinet maakt gebruik van verschillende kanalen en boodschappen om bedrijven te informeren over de aanstaande veranderingen en zich aan de hand van de beschikbare informatie goed voor te bereiden, zowel rijksbreed als sectoraal. Een overzicht van alle inspanningen op het gebied van communicatie, nu en in de nabije toekomst, is tevens te vinden in het overzicht van de *readiness* voorbereidingen, welke uw Kamer op 21 augustus jl. heeft ontvangen (Kamerstuk 23987, nr. 385).

Deze leden hopen dat er zo min mogelijk sprake is van handelsbarrières. Zij verwachten wel dat de Nederlandse boer en tuinder financiële schade ondervindt van de brexit. Zij wijzen op het meerjarenbudget van de EU, waarin 5 miljard euro is vrijgemaakt voor het opvangen van de schade als gevolg van de brexit. Welke regels zijn er in Europees verband afgesproken over de uitkering van de schade gelden? Zij vragen de minister toe te lichten hoe zij zich in de EU inzet zodat ook de Nederlandse boer en tuinder aanspraak kunnen maken op deze schade gelden.

Het klopt dat er in het meerjarig financieel kader van de EU geld is gereserveerd om de eventuele onverwachte gevolgen van Brexit te kunnen opvangen. Het is positief dat met dit instrument de financiële en economische impact van Brexit op de zwaarst getroffen lidstaten erkend wordt. De Commissie is door de Raad gevraagd om in november met een voorstel voor een invulling van dit instrument, de Brexit Adjustment Reserve, te komen. Op dit moment is dus nog niet duidelijk hoe dit precies zal werken. Nederland zal dit dossier natuurlijk uitermate kritisch en precies volgen, omdat ons land meer dan gemiddeld geraakt wordt door Brexit.

De leden van de VVD-fractie vragen waarom de minister een transitieperiode van twee jaar als onvermijdelijk ziet. Kan de minister de verdeelsleutel toelichten op basis waarvan Nederland waarschijnlijk recht heeft op 0,65% van het totale bedrag van 16,483 miljard euro van verhoging van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO)?

Een transitieperiode van twee jaar acht ik aannemelijk gelet op het gegeven dat de Raad nog bezig is met het vaststellen van een Raadspositie. Nadat deze is vastgesteld en ook het Europees Parlement een eerste lezing heeft vastgesteld, zullen de trilogieën volgen. Nadat een politiek akkoord in de trilogie is bereikt, moet ook nog het pakket secundaire wetgeving worden behandeld en vastgesteld. Pas daarna kan ik het Nationaal Strategisch Plan indienen. Vervolgens zal het de Europese Commissie de nodige tijd vragen om alle plannen te beoordelen. Gelet op de tijd die deze activiteiten in beslag zullen nemen, is een periode van twee jaar een zeer aannemelijke inschatting die overigens door de meeste spelers in Brussel gedeeld wordt. In antwoord op uw vraag over de verdeelsleutel, ga ik ervan uit dat u refereert aan het oorspronkelijke Commissie voorstel voor het herstel van de Landen binnen de EU in reactie op de crisis die door de COVID-19-uitbraak is ontstaan (Kamerstuk 21501-20, nr. 1573). De Europese

regeringsleiders zijn tijdens de EU top in juli overeengekomen deze beoogde verhoging van het ELFPO-bedrag te halveren en vast te stellen op 7,5 miljard euro (2018 prijzen) (Kamerstuk 21501-20, nr. BE). De verdeelsleutel die van toepassing zal zijn op dit bedrag is gebaseerd op de verdeelsleutel voor de tweede pijler uit het oorspronkelijke Commissie voorstel van juni 2018.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

Toekomst GLB

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het feit dat 400 organisaties, waaronder een aantal Nederlandse organisatie, een brief aan de Duitse Landbouwminister hebben gestuurd waarin zij oproepen dat het GLB op de schop moet en verenigbaar moet zijn met de Green Deal en de doelen uit de Van boer tot bord-strategie en de biodiversiteitsstrategie. Deze leden vragen de minister om een reactie op deze oproep. In hoeverre zal het vernieuwde GLB volgens de minister verenigbaar zijn met de doelen uit de Van boer tot bord-strategie en de biodiversiteitsstrategie? Op welke wijze zal de minister deze oproep meenemen in de gesprekken over de toekomst van de GLB? Deze leden vragen tevens hoe het traject van de ontwikkeling van het GLB eruit ziet na oktober. Kan de minister dit toelichten?

Ik ben het met de 400 ondertekenaars van dit manifest eens dat het GLB één van de belangrijke instrumenten is voor de aanpak van de grote ecologische en sociale uitdagingen waar we voor staan in Europa. Ik zie in dit manifest dan ook parallellen met de Nederlandse inzet, bijvoorbeeld op het punt van de verschuiving van inkomenssteun naar doelgerichte betalingen die in het Regeerakkoord is opgenomen. Deze inzet staat verwoord in onder meer de kabinetsvisie op Kringlooplandbouw, het BNC-fiche over de GLB verordeningen en geannoteerde agenda's en verslagen van Landbouwraden.

De GLB-fondsen zijn echter slechts één van de beschikbare instrumenten waarmee maatregelen genomen kunnen worden. Daarnaast zijn er ook andere wettelijke instrumenten en middelen die in samenhang met elkaar gezien moeten worden. Bij de presentatie van de Green Deal heeft de Commissie aangegeven dat intrekking of aanpassing van de GLB-verordeningen niet noodzakelijk is. Zij bieden voldoende ruime kaders om bij te kunnen dragen aan de doelstellingen van de Van-Boer-tot-Bordstrategie en de Europese Biodiversiteitsstrategie als onderdeel van de Green Deal. Herziening of zelfs intrekking van de voorstellen acht ik niet nodig, noch wenselijk.

Wel is het belangrijk dat de Raad ambitieuze en bindende afspraken maakt die bijdragen aan verduurzaming en vergroening conform de GLB-doelen. Kaders op Europees niveau moeten daarbij garanties bieden voor een gelijk speelveld. Tegelijk moet er ruimte zijn voor een nationale invulling die het best past bij de nationale opgaven en behoeften. Maatregelen die volgen uit deze afspraken zullen

hun weerslag krijgen in de Nationale Strategische Plannen. Dit is ook de inzet van het Duitse voorzitterschap en ik steun deze ambitie.

Wat betreft de Van-Boer-tot-Bordstrategie en de Europese Biodiversiteitsstrategie vind ik het belangrijk dat de doelstellingen eerst helder en concreet worden en dat definities en criteria worden vastgesteld. Zo gelden sommige doelstellingen voor de hele EU, maar is nog onduidelijk wat dat voor de lidstaten afzonderlijk betekent en of reeds bereikte resultaten ook meetellen. Ook moet gekeken worden naar de uitvoerbaarheid en de maatschappelijke en economische impact. In de strategieën heeft de Europese Commissie daarom een actieplan opgenomen. Daaruit blijkt dat de Commissie tussen 2020 en 2024 een aantal voorstellen verder zal uitwerken en presenteren. Het Duitse Voorzitterschap wil in de Raad van oktober Raadsconclusies over deze strategieën vaststellen. Ik verwacht dat bovenstaande punten daarin weerspiegeld zullen worden.

Ik zal in de transitieperiode en in het nieuwe Nationaal Strategisch Plan stappen zetten naar klimaatvriendelijke kringlooplandbouw met een toekomst voor de boer. Mijn inzet is gericht op een transitie van voldoen aan de regels ('compliance') naar het leveren van prestaties voor innovatie, verduurzaming en groenblauwe diensten. Het GLB kent daarvoor verschillende instrumenten. Ik zal Uw Kamer hier nader over informeren via het verslag van de Landbouw- en Visserijraad van 21 september a.s.

Ik ben het met het manifest eens dat het van belang is dat de boer een eerlijke prijs krijgt voor zijn producten en diensten. De positie en weerbaarheid van boeren moet versterkt worden. Daar bieden de verordeningen voldoende handvatten voor. Tevens ben ik het ermee eens dat de benutting van de publieke GLB-middelen goed gemonitord moet worden met betekenisvolle resultaatsindicatoren. Ik plaats dan ook de nodige kanttekeningen bij het voorstel om een aantal resultaatsindicatoren te schrappen waardoor daarover geen verantwoording meer hoeft te worden afgelegd. De oproep om alle stakeholders te betrekken bij de voorbereiding van het Nationaal Strategisch Plan kan ik steunen en maakt al onderdeel uit van de systematiek van de SP-verordening. Ik zal in de Raad aandringen op een transparant goedkeuringsproces en wil ik meer inzicht kunnen krijgen in de Nationale Strategische Plannen van de andere lidstaten en de beoordeling van de Europese Commissie ervan.

In de brief van 13 mei 2020 (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1234) heb ik het proces en de stappen uiteengezet. Nadat de algemene oriëntatie door de Raad is vastgesteld en het Europees Parlement ook haar positie heeft bepaald, kunnen de trilogieën beginnen. Die zullen naar verwachting niet voor het einde van het jaar worden afgerond. Eind 2020 zal de Commissie aanbevelingen gericht op de doelstellingen van de Van-Boer-tot-Bordstrategie en de Europese Biodiversiteitsstrategie publiceren. Aan lidstaten wordt gevraagd hier rekening mee te houden bij het opstellen van de Nationale Strategische Plannen.

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de Nederlandse boeren niet benadeeld mogen worden ten opzichte van boeren in het buitenland. Kan de minister in dat kader reageren op de voorstellen van het Duitse EU-voorzitterschap voor wat betreft de ecoregelingen en conditionaliteit? Wat zijn de

consequenties van deze voorstellen voor de Nederlandse boeren? Wat gaat de minister eraan doen om te voorkomen dat de concurrentiepositie van de Nederlandse boeren ten opzichte van boeren in andere landen verslechtert?

Laat ik voorop stellen dat ik het eens ben met de leden van de CDA-fractie dat een gelijk speelveld van groot belang is, zeker gezien de ambitieuze doelen voor klimaat en leefomgeving. Ik kan het voorstel van het Duitse voorzitterschap voor de eco-regelingen steunen. Ik wil dat lidstaten een ambitieus percentage van het eerste pijler budget oormerken voor eco-regelingen. Daarbij wordt voldoende flexibiliteit voor lidstaten geboden die met name in de eerste jaren vrezen voor onder uitputting. Meer kritisch ben ik over het voorstel om vanggewassen mee te laten tellen in het percentage van niet-productieve landschapselementen. Vanggewassen zijn immers al op grote schaal onderdeel van de gangbare praktijk, of van voorschriften in bijvoorbeeld de mestwetgeving. Daarmee ontstaat het risico dat het GLB hiermee geen werkelijke bijdrage aan biodiversiteit levert. Het is belangrijk dat hierover op Europees niveau afspraken gemaakt worden voor een gelijk speelveld. Ten aanzien van de impacts verwijs ik uw Kamer graag naar de brief van mei 2019 (Kamerstuk 28 625, nr. 264). De consequenties van de onderhavige voorstellen worden momenteel verder onderzocht.

De leden van de CDA-fractie merken op dat in de beantwoording van vragen uit het schriftelijk overleg over de geannoteerde agenda voor de Informele Landbouwrap van 1 september 2020, op een specifieke vraag geen antwoord is gegeven. Daarom stellen deze leden deze vraag nogmaals: deelt de minister de mening dat het niet zo kan zijn dat er een situatie ontstaat waarin voor lagere bedragen aan landbouwsubsidies toch meer maatschappelijke diensten worden verwacht van onze boeren?

Zoals ik meen te hebben beantwoord in het door de CDA-fractie aangehaalde schriftelijk overleg waarbij verwezen is naar het regeerakkoord, zal het GLB minder gericht worden op inkomensondersteuning en meer op innovatie, duurzaamheid, voedselzekerheid en voedselveiligheid. Het is van belang om in het Nationaal Strategisch Plan te komen tot een goede mix van hectarebetalingen en eco-regelingen om te komen tot een verdienmodel waarin boeren via het GLB, aanvullend op inkomsten die ze uit de markt genereren, worden beloond voor hun inzet en prestaties voor het realiseren van maatschappelijke doelen. Ik deel de mening van de CDA-fractie niet, omdat ik deze invulling zie als een verschuiving van inkomenssteun naar doelgerichte betalingen die helpen om de uitdagingen waar we voor staan aan te pakken en de noodzakelijke veranderingen tot stand te brengen.

Onderhandelingen EU en Verenigd Koninkrijk

De leden van de CDA-fractie zijn bezorgd over het verloop van de brexit in relatie tot de land- en tuinbouw. De Nederlandse agrarische sector hangt op dit moment een verhoogde prijsdruk en daarmee inkomensverlies boven het hoofd. Voor Nederlandse boeren is de Britse markt namelijk de op twee na grootste afzetmarkt. Deze leden zijn van mening dat het daarom belangrijk is dat de Nederlandse boeren, tuinders en vissers in aanmerking komen voor een vergoeding uit het meerjarenbudget van de Europese Unie van 5 miljard euro. In hoeverre is de minister bereid om ervoor te zorgen dat de Nederlandse land- en

tuinbouw en visserij in geval van inkomensverlies gebruik kunnen maken van een vergoeding uit het meerjarenbudget? Is de minister bereid om te pleiten voor een handelsverdrag tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU met gelijke standaarden en zonder douanetarieven?

Hiervoor verwijs ik naar het antwoord op de vragen hierover van de VVD-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

Toekomst van het GLB

Voorstellen Duits EU-voorzitterschap met betrekking tot het GLB

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat het Duitse EU-voorzitterschap enkele voorstellen heeft gedaan met betrekking tot het GLB. Zo stelt het Duitse EU-voorzitterschap verplichte ecoregelingen voor en een minimumbudget voor de ecoregelingen. Eerder gaf de minister al aan dat zij voorstander is van het oormerken van budget voor ecoregelingen en heeft zij gepleit voor het oormerken van 40% van het budget in de tweede pijler van het GLB voor klimaat en leefomgeving. Hoe beoordeelt de minister het huidige voorstel van het Duits EU-voorzitterschap? Hoe kansrijk acht zij dit? Ten tweede stelt het Duitse EU-voorzitterschap conditionaliteit 9 voor: een EU-breed minimumpercentage van het landbouwareaal voor niet-productieve (landschaps-)elementen. Hoe beoordeelt de minister dit voorstel?

Voor de beoordeling van deze voorstellen van het Duitse voorzitterschap verwijs ik uw Kamer naar de antwoorden op vragen van het CDA. Het oormerken van 40% van het tweedepijlerbudget voor klimaat en leefomgeving zou haalbaar moeten zijn. Hier voldoen de meeste lidstaten al aan. Desalniettemin vindt ons voorstel weinig weerklank. Ook is voor veel lidstaten het oormerken van 40% van het eerste pijlerbudget voor eco-regelingen, zoals Nederland wil, veel te ambitieus. Of een ambitieus EU-breed minimumpercentage van het landbouwareaal voor niet-productieve (landschaps-) elementen gesteund zal worden hangt van de invulling af: welke elementen dan meegerekend mogen worden en of weegfactoren mogen worden toegepast. Al deze genoemde punten zijn nog onderwerp van overleg.

Coronaherstelfonds en het GLB

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat vanuit het herstelfonds extra middelen beschikbaar komen die via het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (pijler 2 van het GLB) kunnen worden ingezet. Dit zou gaan om 8 miljard euro voor de gehele EU, die op korte termijn ingezet moet worden. Hoe wil de minister deze extra middelen gaan inzetten met inachtneming van de ambities op het gebied van kringlooplandbouw?

Deze extra middelen moeten volgens de voorstellen worden ingezet voor groen economisch herstel. Er is nog discussie over wanneer deze middelen beschikbaar komen: onder het nieuwe GLB of in de transitieperiode. Ik heb uw Kamer in de geannoteerde agenda voor de videoconferentie voor landbouw- en visserijministers van 29 juni jl. geïnformeerd over de focus die ik in de transitieperiode aan het POP wil aanbrengen (Kamerstuk 21501-32, nr. 1236).

Daarbij heb ik aangegeven dat ik de inzet voor het huidige POP3 tijdens de transitieperiode grotendeels ongewijzigd zal voortzetten, maar daarin wel zal focussen en intensiveren op de actuele uitdagingen op het gebied van klimaat, kringlooplandbouw, biodiversiteit, bodem en stikstof. Ik ben van mening dat de inzet van de extra middelen daar heel goed in past.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

Dan willen de leden van de GroenLinks-fractie aandacht vragen voor de overlap tussen de Green Deal en het nieuwe GLB. In eerste instantie over de ecoregelingen. Het halen van de ambities van de Green Deal is afhankelijk van wat de lidstaten doen en van het verplichtende karakter van bijvoorbeeld deze ecoregelingen. Wat vindt de minister van het voorstel van het Duits EU-voorzitterschap om de eco-regelingen verplicht te maken met een minimumbudget, maar wel met voldoende ruimte voor flexibiliteit? De leden van de GroenLinks-fractie zijn enthousiast over de grote ambities van de Europese Commissie op het gebied van het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de uitspoeling van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater met 30%. Onderschrijft de minister deze ambities? Zo ja, hoe denkt de minister hier beleidsmatig invulling aan te geven? Welke rol kan het GLB hierbij spelen? Ziet de minister ook een verbinding met de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) opgesteld worden, en ook met het zevende Actieprogramma Nitraat waar nu aan gewerkt wordt? Kan de minister beide toelichten?

Voor de vragen naar de eco-regelingen en relatie met de Van-Boer-tot-Bordstrategie en de Europese Biodiversiteitsstrategie verwijs ik naar de antwoorden op vragen van het CDA. Tevens verwijs ik uw Kamer naar het BNC-fiche over de Van-Boer-tot-Bordstrategie voor wat betreft de gewasbeschermingsmiddelen en nutriëntenreductie. Met het huidige GLB worden al stappen gezet. Het toekomstige GLB zal via het Nationaal Strategisch Plan ook bijdragen kunnen leveren. Daarbij denk ik bijvoorbeeld aan eco-regelingen. Dit alles wel in samenhang met andere instrumenten en kaders, waaronder het zevende actieprogramma. Het GLB biedt de mogelijkheid om boeren onder voorwaarden tegemoet te komen voor nadelen die voortvloeien uit EU Vogel- en Habitatrichtlijnen en de Kaderrichtlijn Water. Het gaat om bovenwettelijke inspanningen. De Nitraatrichtlijn maakt hier in de voorstellen geen deel van uit, die valt in het Commissievoorstel onder de condities. Via de stroomgebiedsbeheerplannen en het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn zal worden gewerkt aan het bereiken van de doelen in kader van waterkwaliteit en daarmee het terugdringen van emissies.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben daarnaast een open brief van 400 organisaties aan de Duitse landbouwminister gelezen. In deze brief roepen zij op dat het GLB verenigbaar moet zijn met de Green Deal en dus de doelen uit de Van boer tot bord-strategie en de biodiversiteitsstrategie. Deelt de minister met deze leden en deze organisaties dat er meer focus zou moeten komen op zaken als

dierenwelzijn, duurzaam watergebruik, het klimaat en de robuustheid van boerenbedrijven binnen het GLB? Wat vindt de minister van het idee om hectarevergoedingen te vervangen door 'public money for public services'? Hoe ziet zij dit voor zich in de vormgeving van het Nationaal Strategisch Plan? In het schriftelijk overleg van 8 juni 2020 gaf de minister ook aan de GLB-doelen zoals neergelegd in de Commissievoorstellen voor het toekomstig GLB aansluiten op de doelen in de Van boer tot bord-strategie en de biodiversiteitsstrategie. Deze leden zijn hier erg enthousiast over en houden daarom de onderhandelingen van het GLB nauwlettend in de gaten. Kan de minister toelichten hoe de doelstelling van de Van boer tot bord-strategie om 25% biologische productie te behalen in het toekomstig GLB en het Nationaal Strategisch Plan wordt gewaarborgd? Kan de minister toelichten hoe de doelstelling van de biodiversiteitsstrategie om het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en gevaarlijke bestrijdingsmiddelen beide te verminderen met 50% in het toekomstig GLB en het Nationaal Strategisch Plan wordt gewaarborgd? Verder gaf de minister in het schriftelijk overleg op 8 juni aan dat het GLB niet het enige instrument is om de doelen van deze strategieën te behalen. Kan de minister de andere instrumenten voor het behalen van de doelen benoemen? En is zij het met deze leden eens dat het GLB hier wel een heel grote rol in speelt?

Ik verwijs uw Kamer naar het antwoord op vragen van de leden van de CDA-fractie. Het idee om hectarevergoedingen te vervangen door 'public money for public services' strookt met de verschuiving van inkomenssteun naar doelgerichte betalingen voor publieke waarden die in het Regeerakkoord is opgenomen. Dit past ook bij een stapsgewijze verlaging van de directe inkomenssteun en infasering van de eco-regelingen. Op welke wijze dit precies vorm gegeven moet worden hangt ook samen met de discussie over een geoormerkt percentage van de eerste pijler voor ecoregelingen. Verschillende opties zullen bij de totstandkoming van het Nationaal Strategisch Plan worden onderzocht en met uw Kamer worden gedeeld. Wat betreft de doelstellingen uit de Van-Boer-tot-Bordstrategie en de Europese Biodiversiteitsstrategie verwijs ik wederom naar mijn antwoord op de vragen van de leden van de CDA. Wat betreft de andere instrumenten gaat het vooral om andere beleidskaders, wetgevende instrumenten en nationale middelen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met veel belangstelling het nieuws gelezen over brexit en de visserij. Wat is de huidige rol van de visserij in de onderhandelingen tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU? Wat betekent dit voor de visserijsector in Nederland? Deze leden vinden verduurzaming van de visserij heel belangrijk. Hoe wordt verduurzaming meegenomen in de onderhandelingen tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU?

Visserij is voor Nederland een kernbelang in de onderhandelingen tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk over de toekomstige relatie en daarom ook zo benoemd in het regeerakkoord. Om die reden heeft het kabinet, in samenwerking met andere lidstaten met grote belangen op het gebied van visserij, dit onderwerp steeds ingebracht in het Brusselse proces waarbij de inzet van de EU is om wederzijdse toegang tot de wateren en quotaverdeling op basis van de huidige verdeelsleutel te koppelen aan het behoud van de markttoegang van het Verenigd Koninkrijk tot de EU voor (vis)producten.

Bij het uitblijven van een visserijakkoord hebben vissers uit de EU geen toegang meer tot de Verenigd Koninkrijk viswateren en andersom. De Europese Unie is exclusief bevoegd om dergelijke verdragen te sluiten dan wel tijdelijke mitigerende maatregelen in te stellen. Deze afspraken en maatregelen dienen in lijn te zijn met het Gemeenschappelijk Visserijbeleid, waarvan duurzaam beheer van de visbestanden een belangrijke pijler is. Onderdeel van de Nederlandse inzet op visserij is dat de vangstmogelijkheden dienen te worden vastgesteld conform de internationaal overeengekomen *Maximum Sustainable Yield* benadering.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

Geannoteerde agenda voor de Landbouw- en Visserijraad van 21 en 22 september 2020

De leden van de SP-fractie merken op dat er nog geen definitieve agenda beschikbaar is voor de Landbouw- en Visserijraad van 21 en 22 september 2020. Deze leden vragen zich af hoe dat komt en merken op dat het frequent voorkomt dat stukken voor Raden van dit overlegorgaan zeer laat beschikbaar zijn. Zij vragen de minister om hier in Europees verband aandacht voor te vragen, zodat onze volksvertegenwoordigers in staat kunnen worden gesteld om hun controlerende democratische taak fatsoenlijk uit te oefenen.

Het Duitse voorzitterschap spant zich uiteraard in om de agenda en stukken voor de Raad zo tijdig mogelijk beschikbaar te stellen. Ik zal in Europees verband aandacht vragen voor het tijdig versturen van de agenda en de stukken ter voorbereiding op de Raad.

De leden van de SP-fractie zijn groot voorstander van het aanleggen van extra landschapselementen en bufferstroken. De Nederlandse natuur is zeer gebaat bij robuuste verbindingzones. Deze leden vragen of de minister bereid is om snel te onderzoeken waar hiertoe ruimte kan worden gevonden. Voorts merken zij op verheugd te zijn dat het EU-landbouwbudget in de meerjarenbegroting is verlaagd. Tot slot benadrukken zij dat zij veel mooie ambities zien voor verdere vergroening. Zij roepen de minister en haar ambtscollega's op om hier snel mee aan de slag te gaan en de Kamer zo spoedig mogelijk concrete plannen voor te leggen om deze waar te maken.

Ik deel met de leden van de SP-fractie het belang van landschapselementen, onder meer in hun rol als verbindingzone, habitat en onderdeel van een karakteristiek landschap. De afgelopen tijd is er daarom onderzocht waar ruimte gevonden kan worden voor de aanleg van landschapselementen. In dit kader werk ik momenteel aan een regeling voor het stimuleren van de aanplant van landschapselementen in het agrarisch gebied. De eerste openstelling van deze regeling zal dit najaar zijn. Hiermee wordt mede invulling gegeven aan de motie De Groot (Kamerstuk 33 576, nr. 158), waarin de regering wordt opgeroepen in

overleg met de provincies te bezien wat in het huidige GLB al gedaan kan worden om landschapselementen beter te beschermen.

Voor het behoud van nieuwe en al bestaande landschapselementen is het echter ook van belang landschapselementen te beschermen en eventueel beheer te belonen. Met het oog op het toekomstig GLB, heb ik begin dit jaar het onderzoek van Ecorys 'Studie Landschapselementen' (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1227) naar uw Kamer gestuurd. In dit rapport is uiteen gezet welke beloningsopties er zijn voor het beschermen van landschapselementen in het toekomstig GLB. Onder andere op basis van dit rapport wordt nu gekeken naar opties om behoud, beheer en aanleg van landschapselementen in het nieuwe GLB te bevorderen. De inzet is hierbij om het GLB-instrumentarium optimaal in te zetten om boeren te belonen voor instandhouding, onderhoud en aanleg van landschapselementen. Hierbij hoort ook een robuust registratiesysteem.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

GLB

De leden van de SGP-fractie hebben begrepen dat het Duitse voorzitterschap een voorstel heeft gedaan voor invoering van een EU-breed uniform minimumaandeel van niet-productieve gebieden en (landschaps-)elementen in het totale landbouwareaal. Hoe waardeert de minister dit voorstel in de context van de hoogproductieve Nederlandse landbouw, zo vragen deze leden.

Een EU-breed percentage voor niet-productieve landschapselementen kan helpen om een gelijk speelveld te garanderen. Zie verder mijn reactie op de vraag van het CDA.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit